

โรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกเป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเดงกี โดยมียุงลายเป็นตัวนำโรค ในแต่ละปีมีรายงานผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจากทุกภาคของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โรคนี้เกิดได้ตลอดทั้งปี แต่มักพบผู้ป่วยมากขึ้นในช่วงที่มีฝนตกชุก แม้ว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่จะเป็นเด็กช่วงอายุ 5 - 24 ปี ตั้งแต่เด็กเล็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุก็สามารถป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกได้

ยุงลายนำโรคไข้เลือดออก

ยุงลายเป็นยุงที่ออกหากินในเวลากลางวัน แต่บางครั้งก็อาจพบยุงลายออกกัดดูดเลือดคนในเวลาพลบค่ำด้วย ยุงลายมีสีดำสลับขาวทั้งที่ส่วนหัวตัวและขา ชอบวางไข่ตามภาชนะขังน้ำต่างๆ ที่อยู่ในบ้านเรือนและบริเวณรอบๆ บ้าน หลังจากวาง “ไข่” แล้ว ประมาณ 2 วัน ยุงลายจะฟักตัวออกเป็นตัวอ่อนที่เรียกกันว่า “ลูกน้ำ” ลูกน้ำยุงลาย เคลื่อนไหวรวดเร็ว ว่ายน้ำคล้ายงูเลื้อย กินสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กๆ ที่อยู่ในน้ำ ประมาณ 6 - 8 วัน ลูกน้ำยุงลายก็จะลอกคราบกลายเป็นตัวกลางวัย ที่เรียกว่า “ตัวโม่ง” ซึ่งเป็นระยะที่ไม่กินอาหาร และมีการเคลื่อนไหวช้าลง ประมาณ 1 - 2 วัน ตัวโม่งจะลอกคราบกลายเป็น “ตัวยุงลาย” ยุงลายตัวเมียนั้นจะผสมพันธุ์เพียงครั้งเดียวและสามารถวางไข่ได้ตลอดชีวิต ส่วนอาหารของยุงลายคือน้ำหวานจากดอกไม้หรือผลไม้ แต่เฉพาะยุงตัวเมียนั้นที่กินเลือด เพื่อนำโปรตีนในเลือดไปพัฒนาไข่ในท้อง หลังจากกินเลือด 2 - 3 วัน ยุงลายตัวเมียก็จะหาที่วางไข่ระยะเวลาจากไข่ไปเป็นยุงลายใช้เวลา 7 - 10 วัน ยุงลายเพศเมีย อายุขัย 1 - 2 เดือน เพศผู้ อายุขัย 7 - 10 วัน วางไข่ครั้งละ 50 - 150 ฟอง ยุงลาย 1 ตัว จะผลิตยุงรุ่นลูกได้ราว 500 ตัว

สาเหตุของโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกมียุงลายเป็นพาหะนำโรค ผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกในระยะที่มีไข้สูงจะเป็นระยะที่มีเชื้อไวรัสเดงกีอยู่ในกระแสเลือด เมื่อยุงลายมากัดผู้ป่วยก็จะได้รับเชื้อไวรัสเข้าไปในตัวยุง หลังจากนั้นประมาณ 8 - 12 วัน เชื้อไวรัสจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นแล้วไปรวมตัวกันอยู่ที่ต่อมน้ำลายของยุง เมื่อยุงลายตัวนั้นไปกัดคนครั้งต่อไป ก็จะถ่ายทอดเชื้อไวรัสเดงกีเข้าสู่คนผู้นั้น แล้วเชื้อไวรัสจะใช้เวลาฟักตัวในร่างกายคนประมาณ 5 - 8 วัน จึงจะเริ่มแสดงอาการของโรคไข้เลือดออก

อาการของโรคไข้เลือดออก

โรคไข้เลือดออกมีอาการสำคัญ 4 ประการ เรียงตามลำดับ การเกิดอาการก่อน - หลัง ดังนี้

1. ไข้สูงอย่างกระตั้นหันประมาณ 2 - 7 วัน อาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ แต่ไม่มีน้ำมูก ไม่ไอ หน้าแดง
2. มีอาการจุดเลือดออกใต้ผิวหนังตามแขนขาข้อพับ ประมาณ วันที่ 2 - 3
3. ตับโต กดเจ็บบริเวณชายโครงด้านขวา
4. ภาวะช็อกเลือดออกในอวัยวะภายใน การไหลเวียนของเลือดล้มเหลว

สัญญาณอันตราย

หากผู้ป่วยเป็นโรคไข้เลือดออก มีอาการดังต่อไปนี้ ในช่วงไข้ลดหลังจากป่วยมาระยะหนึ่ง ต้องรีบพาไปพบแพทย์โดยด่วน

1. มีอาการซึม อ่อนเพลียมาก
2. กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น
3. ชีพจรเต้นเบา เร็ว

4. ปวดท้องกะทันหัน

5. กระจายน้ำ ปัสสาวะน้อยลง

6. มีอาการแสดงของเลือดออกภายในอวัยวะ เช่น เลือดกำเดาไหล อาเจียนเป็นเลือด อุจจาระเป็นสีดำ ต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด หากผู้ป่วยใช้เลือดออกอยู่ในการดูแลรักษาของแพทย์ได้เร็วทันที โอกาสเสียชีวิตจากโรคจะมีน้อยมาก

การรักษาโรคไข้เลือดออก

ขณะนี้ยังไม่มียาเฉพาะที่สามารถต้านเชื้อไวรัสเด็งกี การรักษาผู้ป่วยโรคไข้เลือดออกจึงเป็นการรักษาตามอาการ และประคับประคองให้ผู้ป่วยผ่านระยะไข้ลด ซึ่งเป็นระยะวิกฤตของโรคไปได้อย่างปลอดภัย โดยทั่วไปสามารถให้การรักษาแบบผู้ป่วยนอกโดยเฉพาะในระยะแรกที่ยังมีไข้ และสามารถดูแลผู้ป่วยที่บ้านได้ดังนี้

1. ดื่มน้ำผลไม้ น้ำเกลือแร่บ่อย ๆ
2. เช็ดตัวช่วยลดไข้เป็นระยะๆ
3. ให้อาหารอ่อน งดอาหารที่มีสีน้ำตาล-แดง หรือสีคล้ำเลือด
4. กินยาตามแพทย์สั่งเท่านั้น **ห้ามกินยาแอสไพริน หรือไอบรูโพรเฟน**
5. ฝ้าระวังอาการอย่างใกล้ชิดในช่วงไข้ลดประมาณวันที่ 3 - 4 หากผู้ป่วยฟื้นไข้สดชื่นขึ้นแสดงว่าจะหายเป็นปกติ แต่ถ้าเข้าสู่ภาวะช็อกให้รีบนำกลับไปหาแพทย์ให้เร็วที่สุด

การป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงลายกัดทำได้โดย

1. นอนในมุ้ง หรือห้องที่มีมุ้งลวด
2. จุดยากันยุงหรือใช้ยาทาากันยุง ซึ่งมีหลายชนิดให้เลือกทั้งที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ และที่สกัดจากพืช
3. ไม่อยู่ในบริเวณที่อับลม หรือเป็นมุมมืด มีแสงสว่างน้อย
4. หมั่นอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ปราศจากกลิ่นเหม็นโคล เพราะถ้ามีเหม็นโคลจะช่วยดึงดูดยุงให้เข้ากัดมากขึ้นกว่าปกติ

การกำจัดยุงลาย ทำได้หลายวิธี เช่น

1. กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายตามภาชนะน้ำขังต่างๆ เช่น เปลี่ยนน้ำในภาชนะทุก 7 วัน ใส่เกลือหรือทรายเทมิฟอสกำจัดลูกน้ำ เลี้ยงปลาเพื่อกินลูกน้ำ เป็นต้น
2. การฉีดด้วยน้ำผสมผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน แชมพู หรือสบู่เหลว ผสมในอัตราส่วน 1 ส่วนต่อน้ำ 4 ส่วน ใส่ในขวดสเปรย์ที่ใช้ฉีดให้ถูกตัวยุง บริเวณที่ยุงชอบเกาะพัก เช่น มุมบ้านหรือเสื้อผ้าที่แขวนไว้
3. การใช้กับดักไฟฟ้า แสงไฟจะล่อให้ยุงบินมาสู่กับดักแล้วก็จะถูกกระแสไฟฟ้าช็อตตายไป
4. การใช้อุปกรณ์กำจัดยุงแบบใช้ถ่านไฟฉายรูปรางคล้ายไม้เทนนิส เมื่อเปิดเครื่องจะมีกระแสไฟฟ้าไหลผ่านซี่ลวด เวลาใช้ต้องโบกให้ถูกตัวยุง ยุงจะถูกไฟช็อตตาย
5. การฉีดด้วยสารเคมีกำจัดยุง

อ้างอิงจาก สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

มาตรการโรคไข้เลือดออกภายในสถานศึกษา
ตามนโยบายของกลุ่มงานควบคุมโรค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

การเฝ้าระวังผู้ป่วย

- 1.เมื่อพบนักเรียน/นักศึกษา ครู หรือบุคลากรอื่นๆ มีไข้สูงเกิน 2 วัน ให้รีบพบแพทย์เพื่อรักษา
- 2.เมื่อมีนักเรียน/นักศึกษา ครู หรือบุคลากรอื่นๆที่ป่วยและแพทย์วินิจฉัยเป็นไข้เลือดออกให้แจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อสอบสวนและควบคุมโรคทันที (ม.อุบลฯแจ้งงานควบคุมโรค โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย เบอร์ 3910)

การป้องกันและควบคุมโรค

ทางกายภาพ สักรวจและทำลายแหล่งน้ำขัง กำจัดเศษภาชนะที่ไม่ได้ใช้งานและมีน้ำขัง เช่น เศษขยะ พลาสติก โฟม เศษกระดาษ ยางรถยนต์ คว่ำจานรองกระถางทั้งหมดให้ครอบคลุมทั่วทุกภาชนะในอาคารเรียนทุกสัปดาห์ (ดำเนินการโดยนักเรียน/นักศึกษา ครู หรือบุคลากรทุกคน)

ทางชีวภาพ เลี้ยงและปล่อยปลากินลูกน้ำ ในภาชนะอื่นๆ เช่น อ่างบัว แจกัน เป็นต้น

ทางเคมี

1.ใส่ทรายเคมีฟอส กำจัดลูกน้ำ ในภาชนะที่มีน้ำขัง ในห้องสุขา ทุกๆ 3เดือน (ติดต่อขอรับทีมงานควบคุมโรคโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เบอร์ 3910)

2.พ่นสารเคมีกำจัดยุง ให้ถูกวิธีและครอบคลุมทั่วสถานศึกษา ก่อนเปิดเทอม และเมื่อมีการระบาด (ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่)

หมายเหตุ ก่อน**ปิด**ภาคเรียน ใส่ทรายเคมีฟอสกำจัดลูกน้ำสัปดาห์สุดท้ายก่อนปิดภาคเรียน
ก่อน**เปิด**ภาคเรียน พ่นสารเคมีกำจัดยุงในช่วง 1 สัปดาห์ก่อนเปิดภาคเรียน

อ้างอิงจาก นโยบายการดำเนินงานโรคไข้เลือดออก จังหวัดอุบลราชธานี ปี 2562 กลุ่มงานควบคุมโรค
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

มาตรการป้องกัน ควบคุม และเฝ้าระวังโรคไข้เลือดออกภายในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปี 2562

เมื่อพบผู้ป่วยวินิจฉัยโรคไข้เลือดออกต้องดำเนินการควบคุมโรค ภายใน 3-24 ชั่วโมง (นับเป็น Day 1)

มาตรการ	บทบาทหน้าที่และการดำเนินงาน	
	ทีมควบคุมโรคของโรงพยาบาล	ทีมควบคุมโรคในพื้นที่ระบาด
<p>ระยะป้องกัน (ก่อนพบผู้ป่วย)</p>	<p>1. จัดหาวัสดุ เครื่องมือ เคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการป้องกันและกำจัดลูกน้ำยุงลาย ได้แก่ ทรายอะเบท (เทมิฟอส) โลชั่น ทากันยุง สเปรย์พ่นกำจัดยุง น้ำยาเคมีพ่นกำจัดยุง เครื่องพ่นยุง ชุดป้องกันสำหรับพ่นกำจัดยุงสำหรับควบคุมโรคไข้เลือดออกในมหาวิทยาลัย</p> <p>2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ตัวแทนจากคณะ สำนัก หรือหน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ในการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออก รวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายการควบคุมโรคภายในมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืน</p> <p>3. ให้ข้อมูล คำปรึกษา แนะนำ แก่ทีมควบคุมโรคในพื้นที่ระบาด</p>	<p>1. ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยตัวแทนจะได้รับแต่งตั้งเป็นทีมควบคุมโรคในพื้นที่ระบาดของคณะ สำนักหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติงานอยู่</p> <p>2. ดำเนินการป้องกันโรคในพื้นที่ ด้วยการปิดฝาภาชนะ เปลี่ยนน้ำในภาชนะน้ำขังต่างๆ เช่น แจกัน กระถาง ทุกๆ 7 วัน ปล่อยปลาในอ่างเพื่อกินลูกน้ำ เททรายอะเบทในถังน้ำหรือคลองน้ำนิ่งรอบอาคาร เพื่อตัดวงจรลูกน้ำยุงลาย</p> <p>3. ฉีดพ่นสเปรย์ให้ห้องทำงาน เพื่อกำจัดยุงลายตัวแก่</p>
<p>ระยะควบคุม (เมื่อพบผู้ป่วยไข้เลือดออก)</p>	<p>1. ให้การรักษาพยาบาล หรือส่งต่อผู้ป่วยตามมาตรการของโรคไข้เลือดออก</p> <p>2. ให้ข้อมูล คำแนะนำแก่ผู้ป่วยและญาติเมื่อแพทย์วินิจฉัยเป็นไข้เลือดออก</p> <p>3. เขียนแบบสอบสวนเฉพาะโรคไข้เลือดออกในผู้ป่วยไข้เลือดออกทุกราย</p>	<p>1. สำนักรวดค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (ค่า CI) ครั้งที่ 1 ภายใน 3-24 ชั่วโมง หลังรับแจ้งพบผู้ป่วยไข้เลือดออกในพื้นที่ร่วมกับทีมควบคุมโรคของโรงพยาบาล หากพบลูกน้ำให้กำจัดทันที</p> <p>2. อำนวยความสะดวกแก่ทีมควบคุมโรคของโรงพยาบาลในการพ่นยุงลาย ละอองกำจัดยุงลายตัวแก่ในพื้นที่</p> <p>3. ดูแลควบคุมให้ค่า CI ในพื้นที่เท่ากับ 0 จนครบ 28 วัน หากไม่พบผู้ป่วยรายใหม่ ถือว่าควบคุมโรคในพื้นที่ได้สำเร็จ</p>

	<p>4.รายงานพบผู้ป่วยไข้เลือดออกแก่ทีมควบคุมโรคระดับอำเภอ/จังหวัด ภายใน 3 ชั่วโมง</p> <p>5.แจ้งพื้นที่ระบาด ให้ทราบว่ามีผู้ป่วย และประสานเพื่อลงพื้นที่สำรวจค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (ค่า CI) ครั้งที่ 1 และกำจัดลูกน้ำยุงลาย ร่วมกับทีมควบคุมโรคของพื้นที่ระบาด ภายใน 3-24 ชั่วโมงหลังพบผู้ป่วย</p> <p>6.ดำเนินการพ่นฝอยละอองกำจัดยุงลายตัวแก่ในพื้นที่โดยเร็วที่สุด เพื่อป้องกันการระบาดของโรค</p> <p>7.รายงานผลการสอบสวนควบคุมโรคแก่ทีมควบคุมโรคระดับอำเภอ/จังหวัด ให้รับทราบ</p>	<p>(สำรวจค่า CI ในวันที่ 7 , 14 , 21, 28 หลังพบผู้ป่วย)</p>
<p style="text-align: center;">ระยะเฝ้าระวัง (หลังพบผู้ป่วยและดำเนินการควบคุมโรคแล้ว)</p>	<p>1.ติดตามอาการของผู้ป่วย จนอาการดีขึ้น ไม่มีภาวะแทรกซ้อน</p> <p>2.ติดตามผลการสำรวจค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (ค่า CI) จากทีมควบคุมโรคในพื้นที่ระบาด จนสามารถควบคุมการระบาดของโรคได้</p>	<p>1. เฝ้าระวังผู้ป่วยรายใหม่ โดยหากมีผู้ป่วยสงสัยไข้เลือดออก (อาการไข้สูงลอยเกิน 2 วัน มีจุดเลือดออกตามผิวหนัง) แนะนำให้มาพบแพทย์เพื่อตรวจรักษา</p> <p>2.หากมีผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยเป็นไข้เลือดออกให้แจ้งงานควบคุมโรคโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (เบอร์ 3910) เพื่อสอบสวนและควบคุมโรคในมหาวิทยาลัยทันที</p> <p>3.ดูแลควบคุมให้ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (ค่า CI) ในพื้นที่ เท่ากับ 0 อยู่เสมอ จะช่วยลดวงจรของลูกน้ำยุงลายที่เป็นพาหะของโรคไข้เลือดออก ช่วยยับยั้งการเกิดโรคไข้เลือดออกได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน</p>

ด้วยความปรารถดีจากงานควบคุมโรค โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 ผู้ประสานงาน นางสาวสุปรียา นิธิพานิช โทรศัพท์ 094-5122151
 โทร 045-353910 ต่อ 3910 โทรสาร 045-353914

QR code ไลน์ควบคุมโรค ม.อุบล

แบบสำรวจค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (CI)

ประเภทภาชนะ	จำนวนภาชนะ	
	พบลูกน้ำ	ไม่พบลูกน้ำ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
รวม		
ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย = $\frac{\text{จำนวนภาชนะที่พบลูกน้ำ}}{\text{จำนวนภาชนะที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100 = \dots\dots\dots\%$ (ค่า CI)		

“ไม่มีลูกน้ำ ไม่มียุงลาย ไม่มีไข่เลือดออก”

ตัวอย่างการลงข้อมูลสำรวจ

แบบสำรวจค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย (CI)

ประเภทภาชนะ	จำนวนภาชนะ	
	พบลูกน้ำ	ไม่พบลูกน้ำ
1. แจกัน	//	///
2. ถังน้ำ		//
3. อ่างบัว	///	////
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
รวม	5	9
ค่าดัชนีลูกน้ำยุงลาย = $\frac{\text{จำนวนภาชนะที่พบลูกน้ำ}}{\text{จำนวนภาชนะที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100 = \frac{5}{14} \times 100 = \dots\dots 35.71 \dots\dots \%$ (ค่า CI)		